

PAPER DETAILS

TITLE: ZENCÎR USÛLÜNDEKİ ESERLERİN GÜFTELERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME: DÂRÜ'L
ELHÂN KÜLLİYATI ÖRNEĞİ

AUTHORS: Sibel Karaman,Nihat Ozan Köroğlu,Gamze Nevra Köroğlu

PAGES: 181-191

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3199729>

AN ANALYSIS ON THE LYRICS OF THE WORKS COMPOSED IN “ZENCİR” TEMPO: “DÂRÜ'L ELHÂN” COMPLETE WORKS EXAMPLE

Sibel Karaman*¹
Nihat Ozan Köroğlu**
Gamze Nevra Köroğlu***

*Doç. Dr., Manisa Celal Bayar Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Müzik Bölümü

**Doç. Dr., Manisa Celal Bayar Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Müzik Bölümü

***Doç. Dr., Manisa Celal Bayar Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Müzik Bölümü

Abstract

The word called "zencîr" or "zincir (chain)", which is a one hundred and twenty beats tempo in Turkish music, is also used in the lyrics of Ottoman poetry. İskender Pala (2009: 493) states that the pain the loving man suffers and his lover's hair are likened to a chain in Ottoman poetry. Sadness is likened to chain due to its longlines and endlessness, and lovelock and hair are likened to chain due to their shapes and weaves. (Karaman, Köroğlu, Köroğlu, Yılmaz, 2023: 280)

In this study, the lyrics in the Dârü'l Elhân Complete Works were scanned, and both the works that were composed in the "zencîr" tempo and that contains the word "zencîr" were included in the sampling, and examined. In this review, the aruz prosody of the works, reading according to the tempo, faults, rhyme and redif features, and the lyrics of the works, their explanations and the meanings of the words in a separate table are shown in detail. From this point of view, it is aimed to analyze the word or words that have more than one meaning, particularly the word "zencîr", which is also a tempo name. In the study, three works were taken as sampling, the copies of the same works that were notated by different people were examined and the selections of lyrics were compared. As a result, it has been concluded that the word "zencîr" is used as a rhythm name in three works that were included in the study, and that even it is used literally, the name of the tempo is referred to.

Keywords: Turkish Music, Lyrics Analysis, Dârü'l Elhân Complete Works, Tempo, Zencîr.

ZENCİR USÛLÜNDEKİ ESERLERİN GÜFTELERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME: DÂRÜ'L ELHÂN KÜLLİYATI ÖRNEĞİ

Özet

Türk mûsikisinde yüz yirmi zamanlı bir usûl olan zencîr veya zincir olarak adlandırılan sözcük aynı zamanda divân şiiri güftelerinde kullanılmıştır. İskender Pala'ya (2009: 493) göre Divân şiirinde âşığın çektiği gam ile zincire benzetilen sevgilinin saçıdır. Çekilen sıkıntı, uzun olması ve sonunun gelmemesi ile ilgili olarak; sevgilinin zülfü ve saçı ise, şekli ve örgüsü nedeniyle zincire benzetilir şeklinde açıklanmıştır. (Karaman, Köroğlu, Köroğlu, Yılmaz, 2023: 286)

Bu çalışmada, Dârü'l Elhân Külliyyâtı'nda yer alan sözlü eserler taranmış, bu eserlerden hem zencîr usulünde bestelenen hem de güftesinde zencîr sözcüğünün geçtiği eserler örneklem kapsamına alınarak incelenmiştir. Bu incelemede, eserlerin aruz vezni durumları, taktî, arızalar, kâfiye ve redif özellikleri ile ayrı bir tabloda eserlerin güfteleri, güfte açıklamaları ve kelimelerin anlamları ayrıntılı bir şekilde gösterilmiştir. Buradan hareketle özellikle aynı zamanda bir usûl ismi olan “zencîr” sözcüğü özelinde birden fazla anlama gelen sözcük veya sözcükleri analiz etmek amaçlanmıştır. Çalışmada; üç adet eser örneklem kapsamına alınarak, aynı eserlerin farklı kişiler tarafından notaya alınan nüshaları incelenmiş ve güfte seçkileri karşılaştırılmıştır. Sonuç olarak çalışma kapsamındaki üç eserde; zencîr sözcüğünün usûlün adı olarak kullandığı, ancak sözcük anlamıyla kullanılmış olsa da usûlün adına atıfta bulunulduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türk Müziği, Güfte Analizi, Dârü'l Elhân Külliyyâtı, Usûl, Zencîr.

¹ Sorumlu Yazar E-mail: sibel.s71@gmail.com / Doi: 10.22252/ijca.1312228

1. Giriş

Şiir ve musiki Klasik Türk müziğinde birbirini tamamlayan ve iç içe geçmiş iki unsurdur. Bu bağlamda Çıpan (2010: 7) Derviş Avnî Güfte ve şiir mecmuasında “Gül-i rânâ misâli, kokusuna ve rengine hayran olup kalmanın ötesinde, onlarda bulduğumuz asâletin, güzelliğin, zarâfetin kaynağını araştırmalı değil miyiz?” diyerek bu iki unsurun derinlemesine incelenmesi ve anlaşılması konusunda önemli bir noktaya değinmiştir. Buradan hareketle güftelerin içindeki saklı güzelliği ortaya çıkarmak ve birden fazla anlama gelen sözcükleri analiz edip yazılı hale getirerek güfteye farklı bir bakış açısı kazandırmak önem arz etmektedir. Güfte analizi yapılırken kökeni Arapça, Farsça gibi farklı dillerden Türkçe'ye geçmiş sözcüklere sıklıkla rastlanmaktadır. Bu sözcüklerden biri de Dîvan şiirinde çokça yer verilen “zencir”dir.

Zencir sözlük anlamı ile: “1. zincir. 2. Türk müziğinde bir mürekkep usûldür. Beş büyük usûlün birleşmesinden meydana gelmiştir.” (Ungay, 1981, s: 234; Özkan, 2007: 796). “Dîvan Edebiyatı’ndaki anlamı ise... âşığının çektiği gam ile sevgilinin saçını zincire benzetilir. Gam, uzun olduğu ve sonu gelmediği için; zülûf ve saç ise, şekil ve örgü nedeniyle zinciri andırır” şeklinde açıklanmıştır (Pala, 2009, s: 493)” (Karaman, Köroğlu, Köroğlu, Yılmaz, 2023: 280). Bu açıklamayı yüz yirmi zamanlı zencîr usûlü ile özdeşleştirmek hiç de zor değildir. Çünkü tıpkı sevgilinin saçının örgüsü gibi zencîrin (usûl olarak) halkaları da beş farklı usûlü birbirine bağlamak sûretiyle ortaya çıkmış ve zencîr usûlü olarak tanımlanmıştır.

Her üç anlamda da aslında tek sözcük gibi görünen bu sözcüğün incelenmeye değer olduğu görülmektedir. Bu inceleme için ise resmi talimatnamesi 1917 yılının başlarında yayımlanan Rauf Yektâ Bey başkanlığında Zekâîzâde Hâfız Ahmed Irsoy ve Muallim İsmâil Hakkı Bey gibi önemli isimlerin imzasını taşıyan Dârü’l Elhân Külliyyâtı güzel bir örnektir. Adı geçen külliyyat ile ilgili Mustafa Doğan Dikmen, Gönül Paçacı, Osman Nuri Özpekel gibi araştırmacı ve sanatçıların bilimsel, görsel ve işitsel kayıtları bulunmaktadır.

Çalışmada; Dârü’l Elhân Külliyyâtı taranmış, kaynak taramasında güftelerinde “zencîr” isimlerinin geçtiği eserler tespit edilmiş, üç eser örneklem kapsamına alınmıştır. Eserlerin şekilsel özelliklerine yer verilmiş, güfte açıklamaları yapılmış, bilinmeyen kelimeleri belirtilerek tablolastırılmıştır. (Karaman, Köroğlu, Köroğlu, Yılmaz, 2023: 280)

2. Çalışmanın amacı

Dârü’l Elhân Külliyyâtı’nın taranması aşamasında; zencîr sözcüğünün geçtiği güftelerin aruz vezni kalıplarının tespiti, şekilsel özelliklerinin incelenmesi, güftelerin analizinin yapılması ve “zencîr” sözcüğünün nasıl bir kullanıma sahip olduğunun tespit edilmesi amaçlanmıştır. Buradan hareketle saz ve söz müziğinin repertuarını içeren “Dârü’l Elhân Külliyyâtı’nda bulunan sözlü eserlerde “zencîr” sözcüğünü içeren güfteler hangileridir, Osmanlı Türkçesi ile yazılmış güftelerdeki bilinmeyen sözcüklerin anlamları ve şekilsel özellikleri (aruz vezni, kafiyesi, redifi gibi) nelerdir?” sorularına cevap aranacaktır. Bu bağlamda aşağıda belirtilmiş olan alt problemlerinin cevaplarına da ulaşılmaya çalışılacaktır.

2.1. Alt problemler

Güftelerinin ilk mısraları aşağıdaki şıklarda verilen eserlerin güfteleri, Osmanlı Türkçesi ile yazılmış güftelerdeki bazı sözcüklerin günümüz Türkçesindeki karşılıkları ve şekilsel özellikleri nelerdir? Güftelerde kullanılmış olan “zencîr” sözcüğü hangi anlamda kullanılmıştır?

- “Olmamak zülûfün esîri dilberâ mümkün değil”
- “Beste-i zencîr-i zülûfündür gönül ey dil-rübâ”
- “Açıldı lâle-izârın ciğerde dâğ-ı derûn”

3. Yöntem

3.1. Araştırmanın modeli

“Bu çalışmada araştırma modellerinden biri olan Tarama modellerinden Belgesel Tarama modeli kullanılmıştır. Belgesel tarama; mevcut olguların yanı sıra eski kayıtların ve yazılı belgelerin sistemli bir şekilde yorumlandığı bir modeldir (Karasar, 2011: 184).” (Karaman, Köroğlu, Köroğlu, Yılmaz, 2023: 281)

3.2. Verilerin analizi

Dârü'l Elhân Külliyyâtı'nda yer alan repertuvarlarda zencîr usûlünde bestelenen “eserlerden elde edilen veriler içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. İçerik analizi; belirli kitap, belge ve metinlerin belli başlı özelliklerini dikkate alarak sayısal anlamda çıkarımlar yapılan bir tarama modeli olarak ifade edilmiştir (Karasar, 2011, s: 184).” (Karaman, Köroğlu, Köroğlu, Yılmaz, 2023: 280). Temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 259)

İncelenen kaynaktaki üç güftede zencîr sözcüğünün bulunduğu ve bu eserlerin zencîr usûlü ile bestelendiği görülmüştür. Belirlenmiş güftelerin künyesi çıkarılmış, ve tablolaştırılmıştır. Tablo 1'de eserin şekilsel özellikleri, tablo 2'de eserin güftesi, aruz vezni, açıklaması ve kelimeler başlıkları altında analiz edilmiştir. Çalışmada; güfte ve bestesi Tab'î Mustafa Efendi'ye ait olan “Hemîşe dilde sühân elde Sâz kârımdır” adlı eser hem Dârü'l Elhân Külliyyâtı (No:211)'nde hem de Nazârî ve Amelî Türk Mûsikîsi (Cild 1 s: 195-196)'nde bulunduğundan örneklem kapsamına alınmamıştır.

Dârü'l Elhân Külliyyâtı'nda yer alan “zencîr” usûlünde bestelenen eserlerin künyesi; adı, şâiri, bestekârı, formu, makamı, usûlü ve kaynak numarası ayrıntılı bir şekilde Tablo 1'de gösterilmektedir (Karaman, Köroğlu, Köroğlu, Yılmaz, 2023: 281).

Tablo 1. Zencîr Usûlünde Bestelenen Eserlerin Künyesi

Adı	Şâiri	Bestekârı	Formu	Makamı	Usûlü	Kaynak No.
Olmamak zülfün esîri dilberâ mümkün değil	Re'fet	Hammâmîzâde İsmâil Dede Efendi	Beste	Mâye	Zencîr	Dârü'l Elhân Külliyyâtı No: 6
Beste-i zencîr-i zülfündür gönül ey dil-rübâ	Meçhul	Tanbûrî İsak	Beste	Gül'izâr	Zencîr	Dârü'l Elhân Külliyyâtı No: 28
Açıldı lâle-'izârın ciğerde dâğ-ı derûn	Meçhul	Dede Efendi	Beste	Şehnâz	Zencîr	Dârü'l Elhân Külliyyâtı No: 31

Tablo 1'de araştırma kapsamında incelenen üç eserin künyesi gösterilmektedir. (Karaman, Köroğlu, Köroğlu, Yılmaz, 2023: 282) Zencîr usûlünde bestelenen eserlerin tamamının beste formunda olduğu, iki eserin güfte şâirinin meçhul olduğu ve eserlerin üç ayrı makamda bestelendiği tespit edilmiştir.

Çalışmada incelenen üç eserin ilgili tablolarda güftelerinin açıklaması yapılmıştır. Osmanlı Türkçesi kelimelerinin açıklamalarına yer verilmiş tabloların alt satırlarında gösterilmiştir. (bkz: Tablo 4) Osmanlı Türkçesi kelimelerin açıklamaları için; Dârü'l Elhân Külliyyâtındaki eserlerde Osman Nuri Özpekel'in (Özpekel, 2019) “Dârü'l Elhân Külliyyâtı 263 Klasik Eser Güfte Kelime ve Metin Açıklaması Vezin İncelemesi”, Ferit Devellioğlu'nun (Devellioğlu, 2012) “Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgatı”ndan ve online erişimle Kubbealtı Lûgatı'ndan yararlanılmıştır. Yukarıda bahsi geçen kaynaklar kaynakça bölümünde gösterilmiştir.

Çalışmada kullanılan kısaltmalar ve anlamları Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Çıpan'ın (Çıpan, 1999) Güfte İncelemesi ve Ferit Devellioğlu'nun (Devellioğlu, 2012) Osmanlıca-Türkçe Sözlüğü'nden yararlanılmış ve Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Eserin Güftesinde Geçen Osmanlı Türkçesi Kelimelerin Anlamlarındaki Kısaltmalar

Kısaltmalar	Anlamları
a.	Arapça
a.e.	Arapça Edat
a.i.	Arapça İsim
a.i.c.	Arapça İsim Cemi
a.s.	Arapça Sıfat
a.s.c.	Arapça Sıfat Cemi
b.	Birleşik
c.	Cemi
e.	Edat
ed.	Edebiyat
f.	Farsça
f.b.i.	Farsça Birleşik İsim
f.b.s.	Farsça Birleşik Sıfat
f.b.s.c.	Farsça Birleşik Sıfat Cemi
f.e.	Farsça Edat
f.i.	Farsça İsim
f.i.c.	Farsça İsim Cemi
f.s.	Farsça Sıfat
f.s.c.	Farsça Sıfat Cemi
f.t.b.i.	Farsça Türkçe Birleşik İsim
f.zf.	Farsça Zarf
i.	İsim
müz.	Müzik
s.	Sıfat
t.	Türkçe
tas.	Tasavvuf

tr.i.	Türkçe isim
zf.	Zarf

4. Bulgular ve yorum

Bu bölümde Dârü'l Elhân Külliyyâtı'nda "zencîr" sözcüğünün geçtiği eserler ayrıntılı bir şekilde incelenmektedir. Ana problem cümlesinden hareketle üç alt probleme yönelik elde edilen bulgular tablolar halinde gösterilmiştir. Ayrıca zencîr sözcüğünün geçtiği güfteler ilk aşamada sözlük anlamı dikkate alınarak açıklanmaya çalışılmış, bunun yanı sıra ayrıntıya girilerek divân şiiri açısından da güfthenin ne anlatmak istediği ortaya konulmuştur.

4.1. Birinci alt probleme yönelik bulgular ve yorum

Zencîr usûlündeki bestesi Hammâmîzâde İsmâil Dede Efendi'ye ait mâye bestenin güfte şâiri Ref'et Bey'dir. "Dârü'l Elhân Külliyyâtı No: 6" da bulunmaktadır. Eser Tablo 3 ve Tablo 4'te analiz edilmiştir.

Tablo 3. İlk mısraı "Olmamak zülfün esîri dilberâ mümkün değil" ile Başlayan Eserin Şekilsel Özellikleri

Şekilsel Özellikleri		Hece Sayısı
Olmamak zül / fûn esîri / dilberâ mûm / kûn değil — — — — / — — — — / — — — — / — — — —		15
Beste-i zen / cîr-i aşk ol / dum rehâ mûm / kûn değil — — — — / — — — — / — — — — / — — — —		15
Derdimi yan / sam sana sen / de acırdın / şüphesiz — — — — / — — — — / — — — — / — — — —		15
Hâl-i zâr-ı / Re'feti lâ / kin edâ mûm / kûn değil — — — — / — — — — / — — — — / — — — —		15
Takti: 4 / 4 / 4 / 3		
Aruz Vezni: Fâ'ilâtûn / Fâ'ilâtûn / Fâ'ilâtûn / Fâ'ilûn		
Ârizalar: / fûn esîri / dilberâ mûm / Beste-i zen / cîr-i aşk ol / (imale) (imale) (imale)		
Derdimi yan / sam sana sen / de acırdın / Hâl-i zâr-ı / Re'feti lâ / (imale) (imale) (imale) (imale) (imale)		
Kafiye ve Redif: Olmamak zülfün esîri dilberâ <u>mümkün değil</u> Beste-i zencîr-i aşk oldum rehâ <u>mümkün değil</u> Derdimi yansam sana sen de acırdın şüphesiz Hâl-i zâr-ı Re'feti lâkin edâ <u>mümkün değil</u> (kafiye) (redif)		

Tablo 3'te, ilk mısraı "Olmamak zülfün esîri dilberâ mümkün değil" ile başlayan güfthenin şekilsel özellikleri gösterilmektedir. "Güfthenin hece sayısı 15, aruz vezni ise "Fâ'ilâtûn / Fâ'ilâtûn / Fâ'ilâtûn / Fâ'ilûn" dır. Takti 4 / 4 / 4 / 3 şeklindedir. Açık ve kapalı heceler vezne uygun şekilde gösterilmiştir" (Karaman, Köroğlu, Köroğlu, Yılmaz, 2023: 287). "İmalelerle heceler

uzatılıp kapatılarak mısraların vezne uygunlukları sağlanmıştır. Güftenin kafiye ve redifi bölümleri ise koyu renkle belirtilmiştir.” (Karaman, Köroğlu, Köroğlu, Yılmaz, 2023: 282)

Tablo 4. İlk mısraı “Olmamak zülfün esîri dilberâ mümkün değil” ile Başlayan Eserin Güftesi, Aruz Vezni, Açıklaması ve Kelimeler

Eserin Güftesi	Olmamak zülfün esîri dilberâ mümkün değil Beste-i zencîr-i aşk oldum rehâ mümkün değil Derdimi yansam sana sen de acırdın şüphesiz Hâl-i zâr-ı Re’feti lâkin edâ mümkün değil (Özpekel, 2019, s: 52).
Aruz Vezni	Fâ’ilâtün Fâ’ilâtün Fâ’ilâtün Fâ’ilün Ey sevgili saçının tutsağı olmamak mümkün değil. Aşkın zencîrine bağlandım kurtulmak mümkün değil. Derdimi anlatsam sana sen de acırdın şüphesiz; ağlayan, dertli halime. Ancak ağlayan, dertli Re’fetin bu hâlden kurtulmak mümkün değil.
Açıklaması	Güftenin tamamı Divân şiiri açısından ele alındığında: Sevgilinin saç bir kement gibi âşığın boynuna dolanmıştır. Sevgilinin saçı yani âşığın boynuna dolanan kement bir aşk zencîridir ve âşık bundan kurtulamamaktadır ki zaten kurtulmak da istememektedir. Sevgilinin saçı bir kement gibi boynuna dolanmış, tutsak etmiştir. Bu hâli sevgiliye anlatsa sevgilinin de kendisine acıyacağından şüphesi yoktur. Ama, bütün bu duygulardan kurtulmak Re’fet için mümkün değildir. Çünkü hâl aynı zamanda, kulun bir gayret sarfetmeden, kalbine doğuveren sevinç, heyecan, ferahlık gibi durumlarıdır. Buna göre hâl, Allah’tan kula bir lütuftur. Hâl sahibi hâlden hâle yükselir. zûlf (f.i.): 1. yüzün iki yanından sarkan saç lülesi. 2. Sevgilinin saçı. esîr (a.s.c. üserâ): savaşta düşman eline düşen kimse, tutsak. 2. kul, köle. 3. düşkün, vurgun. dilber (f.b.s.c. : dil-berân): 1. gönlü alıp götürün, güzel. 2. i. kız adı. beste (f.i.): 1. şarkının makam ve âhengi. 2. s. kapalı, bağlı, bitleştirilmiş, bağlanmış.3. s. donmuş. 4. bir şarkının makam ve âhengi. beste’nin “bağlı, bağlanmış” anlamını da kullanarak kelime oyunları yapan şâirler, özellikle musikî terimleri içinde zikrederler. (Pala, 2009, s: 68) “zencîr (f.i.): 1. zincir. 2. Türk müziğinde bir mürekkep usûldür; Beş büyük usûlün birleşmesinden meydana gelmiştir. Bu usûller sırası ile; “çifte düyek” (16 zamanlı), “fahte” (20 zamanlı), “çember” (24 zamanlı), “devrikebîr” (28 zamanlı), “berefşan” (32 zamanlı). “Eksik zencîr” (88 zamanlı) usûlünde zencîr’in son halkası olan “berefşan” (32 zamanlı) usûlü kullanılmaz, bu usûle “murabbâ zencîr” de denir. Zencîr usûlünün yarı değerindeki “nim zencîr” (60 zamanlı) usûlü ise; “düyek” (8 zamanlı), “lenk (nim) fahte” (10 zamanlı), “nim çember” (12 zamanlı), “devrrevân” (14 zamanlı), “nim berefşan” (16 zamanlı) usûllerinin birleşmesinden oluşmuştur. Zencîr usûlü peşrev, kâr ve beste formlarında kullanılır (Ungay, 1981, s: 234; Özkan, 2007: 796) 3. Divân şiirinde âşığın çektiği gam ile sevgilinin saç zincire benzetilir. Gam, uzun olduğu ve sonu gelmediği için; zûlf ve saç ise, şekil ve örgü nedeniyle zinciri andırır. Bu zincir yerine göre âşığı bağlar, zindana atar veya asıp idam eder. (Pala, 2009, s: 493)” (Karaman, Köroğlu, Köroğlu, Yılmaz, 2023: 285) rehâ (f.i.) 1. kurtulma, kurtuluş. 2. erkek adı. hâl (a.i.c. : ahvâl): 1. şimdiki zaman, geçmiş ve gelecek olmayan zaman. 2. oluş, bulunuş, suret, keyfiyet, durum. 3. dervişlerin cezbesi ve coşkunluğu. Sûfilere göre hâl, kulun bir gayret sarfetmeden, kalbine doğuveren sevinç, heyecan, ferahlık gibi durumlarıdır. Buna göre hâl, Allah’tan kula bir lütuftur. Hâl sahibi hâlden hâle yükselir. (Pala, 2009: 185) zâr (f.s.): 1. [sesle] ağlayan, inleyen. 2. zayıf, dermansız. 3. inleme, anlayış. re’fet (a.i.): erkek adı. lâkin (a.e.): ama, fakat, ancak, şu kadar var ki. edâ (a.i.): 1. borç veya borç gibi olan herhangi bir şeyi ödeme; yerine getirme. 2. tarz, üslûp, davranış veya anlatış biçimi. 3. naz, işve, cilve.
Kelimeler	

Tablo 4’te ilk mısraı “Olmamak zülfün esîri dilberâ mümkün değil” olan güfte dört mısra olarak yazılmıştır. Güftenin aruz vezni belirtilmiş, açıklaması yapılmış ve osmanlı türkçesi sözcüklerin anlamları yazılmıştır. Güftenin ikinci mısraında geçen “zencîr” sözcüğü; divân şiirinde âşığın çektiği eziyeti, kement misali âşığın boynuna dolanan sevgilinin saçından kurtulmanın mümkün olmadığını anlatırken aynı zamanda da eserin usûlüne atıf görevi üstlenmiştir. (Karaman, Köroğlu, Köroğlu, Yılmaz, 2023: 280)

4.2. İkinci alt probleme yönelik bulgular ve yorum

Zencîr usûlünde bestesi Tanbûrî İzak’a ait gül’izâr bestenin güfte şâiri bilinmemektedir. “Dârü’l Elhân Külliyyâtı No: 28” de bulunmaktadır. Eser Tablo 5 ve Tablo 6’da analiz edilmiştir.

Tablo 5. “Beste-i zencîr-i zülfündür gönül ey dil-rübâ ” Mısraı ile Başlayan Eserinin Şekilsel Özellikleri

Şekilsel Özellikleri		
Beste-i zen / cîr-i zülfün / dür gönül ey / dil-rübâ — ◡ — — / — ◡ — — / — ◡ — — / — ◡ —		Hece Sayısı
Kıl terahhum / âşık-ı mef / tûnuna ey / mehlika' — ◡ — — / — ◡ — — / — ◡ — — / — ◡ —		15
Dil harâb ol / maktadır ar / zû-yı vaslın / la senin — ◡ — — / — ◡ — — / — ◡ — — / — ◡ —		15
Nâ ümîd et / me kerem kıl / bendene ey / pür-cefâ — ◡ — — / — ◡ — — / — ◡ — — / — ◡ —		15

Takti: 4 / 4 / 4 / 3

Aruz Vezni: Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

Ârızalar:

Beste-i zen / cîr-i zülûn /
 / âşik-ı mef / tûnuna ey /
 / zû-yı vaslın / la senin
 / me kerem kıl / bendene ey /

Kafiye ve Redif:

Beste-i zencîr-i zülfündür gönül **ey** dil-rübâ
Kıl terahhum âşik-ı meftûnuna **ey** mehlikâ
Dil harâb olmaktadır arzû-yı vaslınla senin
Nâ ümîd etme kerem kıl bendene **ey** pür-cefâ

(redif) (kafiye)

Tablo 5'te, ilk mısraı “Beste-i zencîr-i zülfündür gönül ey dil-rübâ” “ ile başlayan güftenin şekilsel özellikleri gösterilmektedir. Güftenin hece sayısı 15, aruz vezni ise “Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün” dür. Takti 4 / 4 / 4 / 3 şeklindedir. Açık ve kapalı heceler vezne uygun şekilde gösterilmiştir. İmalelerle heceler uzatılıp kapatılarak mısraların vezne uygunlukları sağlanmıştır. Güftenin kafiye ve redifi bölümleri ise koyu renkle belirtilmiştir (Karaman, Köroğlu, Köroğlu, Yılmaz, 2023: 280).

Tablo 6. İlk Mısraı “Beste-i zencir-i zülfündür gönül ey dil-rübâ” ile Başlayan Eserin Güftesi, Aruz Vezni, Açıklaması ve Kelimeler

Eserin Güftesi	Beste-i zencîr-i zülfündür gönül ey dil-rübâ Kıl terahhum âşık-ı meftûnuna ey mehlika' Dil harâb olmaktadır arzû-yı vaslınla senin Nâ ümîd etme kerem kıl bendene ey pür-cefâ
Aruz Vezni	Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün Ey gönül kapan sevgili, gönlüm saçlarının zincirine bağlandı. ey ay yüzlü güzel merhamet et sana tutulmuş âşıkına, sana kavuşma hevesiyle gönül virân olmaktadır; ey eziyet dolu güzel ümitsiz bırakma, lütf etyle kölene (Özpek, 2019, s: 77).
Açıklaması	Güftenin tamamı Divân şiiri açısından ele alındığında: Âşığın gönlü sevgilinin saçlarının arasını yurt edinmiştir. Gam ve kederle beslenen gönlü ile sevgiliye tutulmuş olan âşık sevgiliden merhamet dilemektedir. Çektiği ızdırap ile hasta, yaralı ve bitaptır. Gönlü sevgiliye kavuşma isteği ile harâb olmuştur. İlacı ise sevgilinin dudaklarıdır. Hasta olan kişiyi arayıp sormak ve ilaç getirmek gerektiği halde sevgili buna yanaşmaz. Sevgilinin ilgisizliği onu deli, mecnûn, çılgın, divâne eder. Bu deliyi de sevgilinin zincir saçları bağlamaktadır. Gönle eziyetler çektiren sevgiliye köle olunmuş bir ümit beklenmektedir. Sevgilinin hayali ile mutlu, nazıyla kendinden geçmiş olan âşık sevgiliden ümidini asla yitirmemiştir.
Kelimeler	beste (f.i.): 1. şarkının makam ve âhengi. 2. s. kapalı, bağlı, bitleştirilmiş, bağlanmış. 3. s. donmuş. "zencîr (f.i.): 1. zincir. 2. Türk müziğinde bir mürekkep usûldür; Beş büyük usûlün birleşmesinden meydana gelmiştir. Bu usûller sırası ile; "çifte düyek" (16 zamanlı), "fahte" (20 zamanlı), "çember" (24 zamanlı), "devrikebîr" (28 zamanlı), "berefşan" (32 zamanlı). "Eksik zencîr" (88 zamanlı) usûlünde zencîr'in son halkası olan "berefşan" (32 zamanlı) usûlü kullanılmaz, bu usûle "murabbâ zencîr" de denir. Zencîr usûlünün yarı değerindeki "nim zencîr" (60 zamanlı) usûlü ise; "düyek" (8 zamanlı), "lenk (nim) fahte" (10 zamanlı), "nim çember" (12 zamanlı), "devrrevân" (14 zamanlı), "nim berefşan" (16

zamanlı) usûllerinin birleşmesinden oluşmuştur. Zencîr usûlü peşrev, kâr ve beste formlarında kullanılır (Ungay, 1981, s: 234; Özkan, 2007: 796). 3. Divân şiirinde âşığının çektiği gam ile sevgilinin saçı zincire benzetilir. Gam, uzun olduğu ve sonu gelmediği için; zülûf ve saç ise, şekil ve örgü nedeniyle zinciri andırır. Bu zincir yerine göre âşığı bağlar, zindana atar veya asıp idam eder (Pala, 2009, s: 493).” (Karaman, Köroğlu, Köroğlu, Yılmaz, 2023: 285)

zûlf (f.i.): 1. yüzün iki yanından sarkan saç lülesi. 2. Sevgilinin saçı.

beste-i zencîr-i zûlf: saçlarına zincirle bağlı.

gönül (tr. i.): Gönül bir kuştur. Gam ve kederle beslenir. Sevgilinin hayali ile mutlu olur, nazıyla kendinden geçer. Sevgiliden ümidini asla yitirmez. O aşkın yağmasına uğramış, sevgilideki güzellikler ile darmadağın olmuştur. Âşığının gönlü sevgilinin saçlarının arasını yurt edinmiştir. Gönül, çekilen ızdıraptan hasta, yaralı ve bitapdır. İlacı ise sevgilinin dudaklarıdır. Hasta olan kişiyi arayıp sormak ve ilaç getirmek gerektiği halde sevgili buna yanaşmaz. Sevgilinin ilgisizliği onu deli, mecnûn, çılgın, divâne eder. Bu deliyi de sevgilinin zincir saçları bağlamaktadır. (Pala, 2009: 168)

dil-rübâ (f.b.s.): gönül kapan, gönül alan. 2. i. müz. tahminen iki asırlık bir makamdır. Elimizde hiçbir besteli nümûnesi yoktur.

terahhum (a.i. rahm'den. c. : terahhumât): merhamet etme, acıma.

âşık (a.s. ışk'dan): 1. birine, bir şeye tukun, imre, emre.

meftûn (a.s. fitne'den): fitneye düşmüş, sihirlenmiş. 2. gönül vermiş, tutkun, vurgun. 3. hayrân olmuş, şaşmış.

mehlika' (f.b.s.) ay yüzlü, güzel.

dil (f.i.): gönül, yürek, kalp.

harâb (a.s.): yıkık, viran.

arzû (f.i.): istek, heves.

vasl (a.i.): 1. [bir şeyi bir başka şeye] ulaştırma, birleştirme; ulaşma, birleşme. 2. kavuşma.

nâ (f.e.): başa gelerek kelimeyi menfileştiren bir edat. [Farsçada “nâ” ile “bî” edatları arasında fark vardır. “Bî” kat'i nefy edatıdır. “Nâ” ise nefy fiilinin vukuunu bildirir. “Bî” isimlerin başına gelir; “nâ” fiillerden türeme kelimelerle sıfatların başına konur.

ümîd (f.i.): umut, umma.

kerem (a.i.): asâlet, asillik, soyluluk. 2. cömertlik, elaçıklığı, lütuf, bağış, bahşiş.

bende (f.i.c. : bendegân): kul, köle, bağlı.

pür- (f.s.): 1. dolu. 2. çok fazla. 3. sâlip, mâlik. [bu kelime ile birleşik kelimeler yapılır].

cefâ (a.i.): eziyet, incitme.

pür-cefâ: eziyet dolu.

Tablo 6'da İlk mısraı“Beste-i zencîr-i zûlfündür gönül ey dil-rübâ” olan güfte dört mısra olarak yazılmıştır. Güftenin aruz vezni belirtilmiş, açıklaması yapılmış ve osmanlı türkçesi sözcüklerin anlamları yazılmıştır. Güftenin birinci mısraında geçen “zencîr” kelimesi; divân şiirinde âşığının çektiği gamı, bir kement gibi sevgilinin saçının âşığının gönlüne dolandığını anlatırken aynı zamanda da eserin usûlüne atıf görevi üstlenmiştir (Karaman, Köroğlu, Köroğlu, Yılmaz, 2023: 280).

4.3. Üçüncü alt probleme yönelik bulgular ve yorum

Zencîr usûlünde bestesi Hammâmîzâde İsmâil Dede Efendi'ye ait şehnâz bestenin güfte şâiri bilinmemektedir. “Dârü'l Elhân Külliyyâtı No: 31” de bulunmaktadır. Eser Tablo 7'de ve Tablo 8'de analiz edilmiştir.

Tablo 7. İlk Mısraı “Açıldı lâle-izârın ciğerde dâğ-ı derûn” ile Başlayan Eserin Şekilsel Özellikleri

Şekilsel Özellikleri	Hece Sayısı
Açıldı lâ / le-izârın / ciğerde dâğ / -ı derûn ü-ü-ü- / ü-ü-ü- / ü-ü-ü- / ü-ü-ü-	15
Misâl-i şeb / nem akıttım / gamınla gir / ye-i hûn ü-ü-ü- / ü-ü-ü- / ü-ü-ü- / ü-ü-ü-	15
Gönül ki bes / te-i zencîr / -i zûlfün ey / şeh(i)(1) nâz ü-ü-ü- / ü-ü-ü- / ü-ü-ü- / ü-ü-ü-	14+1=15
Kalır baş / ta bu sevdâ / eder mi terk / -i cünûn ü-ü-ü- / ü-ü-ü- / ü-ü-ü- / ü-ü-ü-	15

Takti: 4 / 4 / 4 / 3

Aruz Vezni: Mefâ'ilün / Fe'ilâtün / Mefâ'ilün / Fe'ilün

Arızalar:

Misâl-i şeb / nem akıttım /

.... / te-i zencîr / -i zülfün ey /

(vasıl)

(vasıl)

Kafiye ve Redif:

Açıldı lâle-izârın ciğerde dâğ-ı derûn

Misâl-i şebnem akıttım gamınla giry-e-i hûn

Gönül ki beste-i zencîr-i zülfün ey şehnâz

Kalır sa başta bu sevdâ eder mi terk-i cünûn

(kafiye)

Tablo 7’de, İlk mısraı “Açıldı lâle-izârın ciğerde dâğ-ı derûn” olan güftenin şekilsel özellikleri gösterilmektedir. Güftenin hece sayısı 15, aruz vezni ise “Mefâ’ilün / Fe’ilâtün / Mefâ’ilün / Fe’ilün”dür. Takti 4 / 4 / 4 / 3 şeklindedir. Açık ve kapalı heceler vezne uygun şekilde gösterilmiştir. Vasıllarla kapalı heceler açılarak; mısraların vezne uygunlukları sağlanmıştır. Güftenin kafiye ve redifi bölümleri ise koyu renkle belirtilmiştir (Karaman, Köroğlu, Köroğlu, Yılmaz, 2023: 282).

Tablo 8. İlk Mısraı “Açıldı lâle-izârın ciğerde dâğ-ı derûn” ile Başlayan Eserin Güftesi, Aruz Vezni, Açıklaması ve Kelimeler

Eserin Güftesi	Açıldı lâle-izârın ciğerde dâğ-ı derûn Misâl-i şebnem akıttım gamınla giry-e-i hûn Gönül ki beste-i zencîr-i zülfün ey şehnâz Kalır sa başta bu sevdâ eder mi terk-i cünûn (hümûm)(2)
Aruz Vezni	Mefâ’ilün Fe’ilâtün Mefâ’ilün Fe’ilün Lâle’ye benzeyen kırmızı yanaklarının açılması ile gönlüm dağıldı, senin kederinden çiğ tanesi misâli kan akıttım gözlerimden, ey nazlı güzel saçlarının zincirine bağlandı bu gönül, bu sevdâ başta kalır sa delilik terk eder mi beni.
Açıklaması	Güftenin tamamı Divân şiiri açısından ele alındığında: Âşığın gönlü sevgilinin lâle’ye benzeyen kırmızı yanaklarının açılması ile dağılmıştır. Sevgilinin kederinden çiğ tanesi gibi gözlerinden kan akıtmaktadır. Divân şiirinde kırmızı rengi ile sevgilinin yanağı ve âşığın gözyaşları lâleye benzetilmektedir. Lâlenin ortasındaki siyahlık sevgilinin yanaklarına özenme ve onu kıskanma dolayısıyla meydana gelmiş bir yara ve dağlamadır. Ortasındaki karalığı ile lâle, üzerinde “ben” olan bir yanaktır. Sevgilinin yanağı ve âşığın gözyaşları lâleden daha kırmızıdır. Divân şâirlerinin sözünü ettiği lâle, çok zaman şakayık denilen gelincik lâlesidir. İran mitolojisine göre yıldırım, yaprağın üstündeki çiğ tanesine düşmüş, çiğ tanesi ve yaprak alev alarak donmuş, lâle de böylece ortaya çıkmıştır. Lâlenin ortasındaki karanlık da yıldırım yanığı imiş. Âşığın bağrının yanık olması da bu sebeptendir. Sevgiliye seslenişte âşık kendi gönlüyle konuşmaktadır. Sevgiliye tutulmuş, saçlarının zinciri boynuna dolanmış olan âşığın gönlü sevgilinin ilgisizliği ile deli olmuş, bu deliyi de sevgilinin zincir saçları bağlamıştır. Zincirden kurtulmanın tek yolu ise sevgiliye kavuşmaktır. Lâle: (f.i.): Divân şiirinde kırmızı rengi ile sevgilinin yanağı ve âşığın gözyaşları lâleye benzetilir. Lâlenin ortasındaki siyahlık sevgilinin yanaklarına özenme ve onu kıskanma dolayısıyla meydana gelmiş bir yara, dağlama olur. Ciğeri kan olmak, bağı pürhûn olmak vs. bu nedenle kullanılır. Ortasındaki karalığı ile lâle, üzerinde ben olan bir yanaktır. Sevgilinin yanağı ve âşığın gözyaşları lâleden daha kırmızıdır. Divân şâirlerinin sözünü ettiği lâle, çok zaman şakayık denilen gelincik lâlesidir. Bazen lâlenin Nûmânî denilen ve dağlarda yetişen cinsi de sözkonusu edilir. Bugün biz bu çiçeğe gelincik diyoruz. Lâle-i nûmân ve şakâyık-ı nûmânîye, budur. Bahar, lâle devri olarak nitelenir. Nedîm’in yaşadığı Lâle Devri ise Cumhuriyetten sonra ortaya çıkmış bir tâbirdir. İran mitolojisine göre yıldırım yaprağın üstündeki çiğ tanesine düşmüş, çiğ tanesi ve yaprak alev alarak donmuş, lâle de böylece ortaya çıkmıştır. Lâlenin ortasındaki karanlık da yıldırım yanığı imiş. Lâle, yabani bir çiçek oluşu, çabuk solması, suya ihtiyaç duyması vs. özellikleri ile şiirlerde çok sözü edilen bir çiçektir. Genellikle bahçe çitlerinin kenarında bitmesi, onu miskin sıfatıyla anmaya neden olur. Tabii bu sıfatla, bağrının yanık olması da etkilidir. Şekil yönünden kadehe benzeyen lâle, şarap, kan, la’l, kâse-i mercân, câm, şem, çerağ, kanlı kefen, al sancak vs. olabilir. Rengi ve şekli yönünden hayli gelişmiş bir kullanıma sahiptir. Savaş meydanı ile âşığın gözyaşlarını döktüğü yerlerise birer lâlezâr (lâle bahçesi) olarak karşımıza çıkar. Esirlerin boynuna geçirilen açılıp kapanır halkalara da lâle tabir olunur. Bir nevi tasmadır (Pala,2009, s: 284).
Kelimeler	izâr (a.i.): yanak lâle-izâr: lâleye benzeyen yanak. dâğ (f.i.): yanık yarası, insan ve hayvan vücuduna kızgın demirle vurulan damga (Pala, 2009, s: 104). derûn (f.i.): 1. iç, içeri, dâhil. 2. gönül, kalp, yürek. dâğ-ı derûn: gönüldeki yanık. misâl (a.i.c. : emsile): 1. örnek. 2. masal. 3. rüyâ, düş. 4. s. benzer, andırır. şebnem (f.b.i.) çiy. misâl-i şebnem: çiğ tanesine benzeyen. gam (a.i.c. gumûm): keder, tasa, kaygı, dert.

giryе (f.i.): ağlama, ağlayış; gözyaşı.

hûn(f.i.): kan. 2. öldürme, oc.

giryе-i hûn: kan ağlamak.

beste (f.i.): 1. şarkının makam ve âhengi. 2. s. kapalı, bağlı, bitleştirilmiş, bağlanmış.3. s. donmuş.

“zencîr (f.i.): 1. zincir. 2. Türk müziğinde bir mürekkep usûldür; Beş büyük usûlün birleşmesinden meydana gelmiştir. Bu usûller sırası ile; “çifte düyek” (16 zamanlı), “fahte” (20 zamanlı), “çember” (24 zamanlı), “devrikebîr” (28 zamanlı), “berefşan” (32 zamanlı). “Eksik zencîr” (88 zamanlı) usûlünde zencîr’in son halkası olan “berefşan” (32 zamanlı) usûlü kullanılmaz, bu usûle “murabbâ zencîr” de denir. Zencîr usûlünün yarı değerindeki “nim zencîr” (60 zamanlı) usûlü ise; “düyek” (8 zamanlı), “lenk (nim) fahte” (10 zamanlı), “nim çember” (12 zamanlı), “devrrevân” (14 zamanlı), “nim berefşan” (16 zamanlı) usûllerinin birleşmesinden oluşmuştur. Zencîr usûlü peşrev, kâr ve beste formlarında kullanılır (Ungay, 1981, s: 234; Özkan, 2007: 796). 3. Divân şiirinde âşığın çektiği gam ile sevgilinin saç zincire benzetilir. Gam, uzun olduğu ve sonu gelmediği için; zülûf ve saç ise, şekil ve örgü nedeniyle zinciri andırır. Bu zincir yerine göre âşığı bağlar, zindana atar veya asıp idam eder. (Pala, 2009, s: 493).” (Karaman, Köroğlu, Köroğlu, Yılmaz, 2023: 285)

zûlf (f.i.): 1. yüzün iki yanından sarkan saç lülesi. 2. Sevgilinin saç.

esîr (a.s.c. üserâ): savaşta düşman eline düşen kimse, tutsak. 2. kul, köle. 3. düşkün, vurgun.

şehnâz (f.i.): Türk müziğinin en eski mürekkep makamlarındandır. 2. şeh-nâz: nazlı güzel.

cünûn (a.i.): 1. delirme, çıldırma, delilik. 2. tas. ve ed. aşkın galip gelmesi.

Tablo 8’de İlk mısraı “Açıldı lâle-izârın ciğerde dâğ-ı derûn” “ile başlayan güfte dört mısra olarak yazılmıştır. Güftenin aruz vezni belirtilmiş, açıklaması yapılmış ve bilinmeyen kelimelerin sözlük anlamları yazılmıştır. Güftenin üçüncü mısraında geçen “zencîr” kelimesi; divân şiirinde âşığın çektiği gamı, bir kement gibi sevgilinin saçının âşığın gönlüne dolandığını anlatırken aynı zamanda da eserin usûlüne atıf görevi üstlenmiştir.” (Karaman, Köroğlu, Köroğlu, Yılmaz, 2023: 280)

5. Sonuç

Dârü’l Elhân Külliyyâtı’nda zencîr usulünde bestelenen üç eserin güftesi incelendiğinde; Zencîr kelimesinin geçtiği güftelerde bir eserlerin tamamında usûlün ilan edildiği, sözcüğün sözlük anlamıyla kullanıldığı ve aynı zamanda eserlerin usûllerine atıfta bulunulduğu, güftelerde geçen “zencîr” sözcüğünün sevgilinin saç kementine benzetilerek âşığı tutsak ettiği, kementin bir aşk zenciri olduğu, sevgilinin saçlarının arası âşığın gönlünün yurdu haline geldiği, sevgiliye kavuşma isteği ile deliye dönen âşıkların sevgilinin zencîr saçlarının bağladığı ve tek kurtuluşu sevgiliye kavuşmak olan âşığın ümidini asla yitirmediği sonuçlarına varılmıştır.

Kaynaklar

Aksüt, S. (1993). Türk Musikisi Güfteler Hazinesi, İstanbul, İnkılâp Yayınları.

Ayverdi, Z.İ., Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı, erişim tarihi: 28.03.2020, erişim adresi: <http://www.lugatim.com/>.

Çıpan, M., (1999). *Güfte İncelemesi, Notalar, Güfteler, Şekil Özellikleri, Açıklamalar, Edebiyat ve Mûsikî Bilgileri I*, Konya: SÜ Yaşatma ve Geliştirme Vakfı.

Çıpan, M., (2010). *Derviş Avni Güfte ve Şiir Mecmuası*. Konya: T.C. Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları.

Develioğlu, F., (2012). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Ankara: Aydın Kitabevi.

Dikmen, M.D., (2010). Dârü’l Elhân Külliyyâtı DVD: Açıklamalar. İstanbul: Türk Musikisi Vakfı. 2.

Ezgi, S., Yekta, R., ve Diğerleri, (1995). *Dârü’l-Elhân Külliyyâtı, Türk Mûsikîsinin Klâsikleri*. İstanbul Konservatuarı Neşriyâtı. İstanbul: Sema Vakfı.

Karaman, S., Köroğlu N.O., Köroğlu, G.N., Yılmaz, N., (2023). Zekâî Dede Külliyyâtında Usûl İsimlerini Barındıran Bestelenmiş Eserler Üzerine Bir İnceleme, *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(1), 279-294, DOI: 10.18026/cbayarsos.1219998

Karasar, N., (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık. 77.

Özkan, İ.H., (2007). *Türk Mûsikîsi Nazariyatı ve Usûlleri Kudüm Velveleleri*, İstanbul, Ötüken Neşriyat.

Özpekel, O.N., (2019). *Dârü’l Elhân Külliyyâtı 263 Klasik Eser Güfte Kelime ve Metin Açıklaması Vezin İncelemesi*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Pala, İ., (2009). *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, İstanbul: Kapı Yayınları.

Tuncay, Paçacı, G., (2017). Darüelhan Mecmuası, *Müzikoloji ve Müzik Kültürü Dergisi*, İstanbul, İmak Ofset Basım Yayınları.
Ungay, M. H., (1981). *Türk Mûsıkîsinde Usûller ve Kudûm*, İstanbul, Türk Mûsıkîsi Vakfı Yayınları.
Yıldırım, A., Şimşek, H., (2013), *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara, Seçkin Yayıncılık

Açıklamalar

- 1 Güftenin üçüncü mısraında 14 hece olduğu görülmektedir. Mısraın son tef'ilesinde bir açık heceye ihtiyaç vardır. Takdîli okunduğu şekli ile “Gönül ki beste-i zencîr-i zülfün ey şeh(i)nâz” şekli ile aruz vezni ve anlam bütünlüğü sağlanabilmektedir. Takdîli okunduğu şekli tercih edilmiştir.
- 2 Sadun Aksüt'ün Güfteler Hazinesi'nde cünûn kelimesinin yerine kullanılmıştır. Gamlar, kederler mânâsındadır.